

HOVEDSTYRETS ÅRSMELDING 2020

2020 ble et år preget av koronapandemien. Siden nedstengningen i mars 2020 har det aller meste av aktiviteten foregått over digitale plattformer. Hovedadministrasjonen har fulgt de statlige og kommunale retningslinjene og lagt til rette for hjemmekontor for alle ansatte. Det har blitt minimalt med besøk ute i våre lokallag og avdelinger i 2020. Mesteparten av kontakten har skjedd digitalt.

En del av våre lag og avdelinger hadde ikke rukket å avholde årsmøter før vi gikk inn i nasjonal nedstengning i mars 2020. Men de fleste klarte å omstille seg på kort tid og alle lokallag og fylkesavdelinger fikk avholdt årsmøter, enten digitalt eller etter at det ble noen lettelser i restriksjonene inn mot sommeren 2020.

Til tross for pandemien var likevel 2020 preget av et forholdsvis høyt aktivitetsnivå, og både avdeling for Bygningsvern og Museums- og eiendomsavdelingen har gjennomført mange små og store prosjekter.

På vegne av hele organisasjonen søkte vi om koronatilskudd fra Lotteritilsynets tilskuddsordning. De avdelinger og lokallag som hadde inntektssvikt fikk ca 70% i kompensasjon.

ORGANISASJON

Medlemmer

Pr. 31.12.2020 hadde Fortidsminneforeningen 7411 betalende medlemmer. Det er en gledelig økning på over 500 nye medlemmer fra 2019, da medlemstallet stoppet opp på 6884 medlemmer. Vi må tilbake til 2011 for å finne medlemstall over 7000. Det er to år siden vi tok i bruk medlemssystemet Hypersys, vi opplever at systemet er brukervennlig og funksjonelt. Flere styreledere har tatt systemet i bruk og har nytte av medlemsinformasjonen de kan hente ut, samt muligheten til å kommunisere med medlemmene via systemet. I 2020 valgte vi å gå bort fra tidligere praksis med gratis medlemskap ut året fra 1 september. I stedet opprettet vi en kampanje fra 1. september og ut året hvor nye medlemmer fikk to utgaver av magasinet Fortidsvern, samt årbok til kr 200. Medlemskapet ble overført til medlemskap med årbok året etter. Kampanjen var vellykket med mange nye medlemmer, enklere innrapportering av medlemstall for avdelingene og lokallagene og for hovedadministrasjonens regnskap.

Fortidsminneforeningen har to æresmedlemmer: H.M Kong Harald og H.M Dronning Sonja, Fortidsminneforeningens høye beskytter.

Hedersbevisninger utdelt i 2020

I 2020 ble disse tildelt Fortidsminneforeningens hedersnål:

Helge R. Opsahl, Hedmark

Håkon Li, Lærdal.

Representantskapet

Representantskapet er Fortidsminneforeningens øverste organ. Det består av delegater valgt av de forskjellige avdelingene etter medlemstall og et ordførerskap. Representantskapsmøtet i 2020 skulle avholdes i Kristiansand i juni, men ble utsatt på grunn av situasjonen med covid-19. Det ble avholdt et digitalt representantskapsmøte på den digitale plattformen

Teams lørdag 7. november. Møtet ble satt med 48 delegater/fullmakter, 12 observatører, 8 fra hovedstyret og 11 fra administrasjonen.

Avdelinger og lokallag

Fortidsminneforeningen hadde 17 fylkesavdelinger i 2020. I november slo Aust-Agder og Vest-Agder avdelinger seg sammen til Agder fylkesavdeling. I 2020 var det 51 registrerte lokallag i foreningen. Lysøens Venner inngikk i 2020 formelt som et lokallag.

Hovedstyret

Hovedstyret har gjennomført 8 ordinære møter

Styret besto frem til representantskapsmøtet 2020 av:

Leder: Margrethe C. Stang (Den trønderske avdeling)

Nestleder: Eline Holdø (Troms avdeling)

Styremedlemmer: Hans Dybvad Olesen (Rogaland), Jens Bakke (Østfold), Trude Knutzen Knagenhjelm (Sogn og Fjordane)

Varamedlemmer: Christine Frønsdal (Hordaland), Ole Jakob Holt (Oslo og Akershus), Elisabeth Erke (Finnmark)

Etter det digitale representantskapsmøtet i november 2020 besto styret av:

Leder: Margrethe C. Stang (Den trønderske avdeling)

Nestleder: Trude Knutzen Knagenhjelm (Sogn og Fjordane)

Styremedlemmer: Eline Holdø (Troms avdeling), Ole Jakob Holt (Oslo og Akershus), Elisabeth Erke (Finnmark)

Varamedlemmer: Christine Frønsdal (Hordaland), Trond Oalann, ny (Hordaland), Helge Skinner, ny (Buskerud)

Hovedstyret har et arbeidsutvalg bestående av styreleder, nestleder, samt generalsekretær.

Ansatte

Hovedadministrasjonen har sine kontorer i Dronningens gate 11 og Museums og eiendomsavdeling flytter inn i lokaler i Rådhusgata 7, Oslo. I store deler av året har de ansatte hatt hjemmekontor. I 2020 har hovedadministrasjonen bestått av:

Generalsekretær Ola Fjeldheim

Organisasjonsavdelingen:

Organisasjonssjef Espen Ophaug

Økonomiansvarlig Ingeborg Ekre

Organisasjonsrådgiver Ingunn Emdal

Organisasjonssekretær Christine Sundbø (90% stilling)

Organisasjonssekretær Hedda Skagen Paulson (50% stilling)

Rådgiver, myndighetskontakt Bo Alexander Granbo (i permisjon fra 05.11)

Kommunikasjonsansvarlig Trond Rødsmoen (50% stilling)

Redaksjon/publikasjon:

Redaktør Ivar Moe

Redaksjonsmedarbeider og fagkonsulent Trond Rødsmoen (50% stilling)

Årbokredaktør Linn Willetts Borgen (50% stilling)

Museum og eiendom:

Museums- og eiendomssjef Merete Winness

Rådgiver formidling Astrid Galstad
Rådgiver utvikling Cathrine Lillo-Stenberg
Rådgiver eiendom Christina Ljosåk Ross
Rådgiver forskning og fagutvikling, Linn Willetts Borgen (50% stilling)

Avdeling for Bygningsvern:

Prosjektleder Mathilde Sprovin (20% permisjon til 31.5. for å undervise på Arkitekturhøyskolen i Oslo, etterutdanningsmaster Arkitekturvern.)
Medarbeider Lars Erik Hald Haugen (50% stilling/75% stilling fra 01.09.2020)
Medarbeider Hedda Skagen Paulson (50% stilling)
Kommunikasjonsmedarbeider Joakim Rehaug Roth (50% stilling fra jan 2020)

Hovedadministrasjonen omfatter også et fast, ytre apparat:

Daglig leder på Borgund Tanna Gjeraker, 100% stilling
Vaktmester på Borgund Marit Kvamme Tokvam, 20% stilling
Husfrue på Røros Heidi Holden, timebasert ca. 15%

Regnskap

Regnskapet ble ført av Ingeborg Ekre.

Regnskapet for 2020 gir et korrekt uttrykk for virksomheten gjennom året og for stillingen pr. 31.12.2020.

Årets tall:

- Regnskapet viser total omsetning på kr. 50 314 496.
- Driftstilskuddet fra staten gjennom Klima- og Miljøverndepartementet var på kr. 8.876.997, hvorav 5 000 000 var til foreningens museumsdrift.
- Inntekt fra medlemskontingenten var kr. 3 639.092
- Regnskapet er gjort opp med et overskudd på kr 4.196.970.
- Foreningens egenkapital er på kr. 21.031.623.

Foreningen har egenkapital, og etter styrets oppfatning er forutsetningen for fortsatt drift til stede. Årsregnskapet for 2020 er satt opp under denne forutsetning.

Revisor har vært Revisjon 1 AS, Oslo, ved Trond Syversen

Helse, miljø og sikkerhet

Merete Winness, leder for museum- og eiendomsavdelingen var HMS-ansvarlig 2020. Det foreligger tariffavtale for de ansatte i hovedadministrasjonen, som er medlem av NHO/Abelia. I henhold til gjeldende lover og forskrifter fører hovedadministrasjonen oversikt over totalt sykefravær blant de ansatte. I 2020 var sykefraværet på 0,77 %. Arbeidsmiljøet og den generelle trivselen i foreningen er god.

Det har ikke vært arbeidsulykker eller skader av noen art.

Foreningen har som mål å være en arbeidsplass med full likestilling mellom kvinner og menn og hvor det ikke skal forekomme forskjellsbehandling. Foreningens virksomhet forurenser ikke det ytre miljø. Virksomheten ved Borgund stavkirke er sertifisert som Miljøfyrtårn.

Drift av foreningen

Hovedadministrasjonens virksomhet er inndelt i tre hovedområder: organisasjon, museum og eiendom og publisering. I tillegg har foreningen prosjektet Kulturminner for alle med midler fra Sparebankstiftelsen DNB. Hovedadministrasjonen har ansvar for gjennomføring av

organisasjonens fellesmøter og har støttefunksjoner for avdelingenes og lokallagenes drift og medlemsdatabasen.

I 2020 hadde lokallag og fylkesavdelingene anledning til å søke om arrangementsmidler. Disse midlene skal bidra til og støtte oppunder lokale aktiviteter i lagene. Det ble utbetalt støtte til ni gjennomførte arrangement i løpet av året. Flere planlagte aktiviteter og arrangement lot seg ikke gjennomføre grunnet koronapandemien.

Stabs- og ledermøte som vanligvis avholdes i Oslo i november ble ikke avholdt i 2020. Den årlige tradisjonen med julebisp på stiftelsesdagen 16. desember ble i 2020 markert digitalt.

Fond og stiftelser

Fisher-Lindsay-fondet er et felles skotsk-norsk fond, som forvaltes av Society of Antiquaries of Scotland (SAS) og Fortidsminneforeningen. I regi av fondet arrangeres det utveksling av forelesere i de to landene. I styret for den norske delen sitter Leif Anker, Astrid Galstad og Linn Willetts Borgen. Gjennom Miletjærefondet organiserer Fortidsminneforeningen salg av milebrent tjære til bruk på fredede bygninger.

Annen representasjon

Tidligere hovedstyreleder Leif Kahrs Jæger er Fortidsminneforeningens representant i nettverket Den Nordiske Trebyen. Organets formål er å styrke trebyene som kulturarv, livsmiljø og besøksmål. Jæger representerer også foreningen i Nordisk forum for bygningskultur (NFBK).

Matilde Sprovin representerer Fortidsminneforeningen i styret i Murbyen Oslo. Ola Fjeldheim og Espen Ophaug har representert foreningen i Kulturvernforbundets Generalsekretærforum, og deltok på Kulturvernforbundets årsmøte sammen med foreningens leder, Margrethe C. Stang. Espen Ophaug og Ingunn Emdal har representert foreningen i Frivillighet Norges nettverksgruppe for økonomiske rammevilkår. Gjennom denne gruppen jobbet Fortidsminneforeningen med forslag til ny forskrift om økonomisk rammetilskudd til frivillige klima- og miljøorganisasjoner.

Vernesak

Foreningen jobbet bredt med Y-blokken i 2020 frem til rivearbeidene startet i april. Fortidsminneforeningen og Norske Arkitekters Landsforbund stevnet staten for retten 12. mars. Hovedinnholdet i stevningen var at planen som hjemler riving av Y-blokka er ugyldig. Etter rettsmøtet i Oslo tingrett 26. og 27. mars kom retten til at det ikke var grunnlag for å stanse rivingen. Arbeidet fikk internasjonal støtte, særlig ved plasseringen på listen over «7 most endangered». Europa Nostra kunngjorde 24. mars at Y-blokka ble oppført på listen over de mest truede kulturminnene i 2020. Foreningen engasjerte seg i en rekke vernesaker i 2020. Eksempler på at aktivismen nytter så vi blant annet i Stryn hvor King Oscars Hall fikk midlertidig vern, i Orkdal hvor Follo-bygget ble reddet etter tidlige protester, og i Trondheim hvor jugendgårdene på Rødlista ble reddet når bystyret snudde.

Politisk arbeid

Fortidsminneforeningen jobbet politisk mot stortingsprosesser, statsbudsjett, høringer og programprosesser. Foreningen jobbet for å få inn våre politiske prioriteringer i arbeidene med nye partiprogram. I løpet av 2020 kom utkastene fra programkomiteene, og foreningen fikk betydelig gjennomslag hos MDG, Senterpartiet, Venstre og KrF. Dette arbeidet danner et godt grunnlag for fremtidig gjennomslag. Foreningen jobbet videre tett med Kulturmiljømeldingen Mld. St. 16, og arbeidet for å innføre et statlig fond for kulturhistorisk viktige kirkebygg.

MUSEUMS OG EIENDOMSAVDELINGEN

Formidling og publikumsutvikling

Koronapandemien og besøks sesongen ved eiendommene. Et overordnet mål for besøksdriften sesongen 2020 var å holde flest mulig av eiendommene åpne under pandemien og bidra til positive kulturarvopplevelser og sommerferietilbud i ei krevende tid. For å sikre en trygg besøksdrift i tråd med smittevernreglene ble det utarbeidet en intern veileder med råd for smittevern og tilrettelegging av besøksdriften. Det ble laget felles informasjonsmaterieill rettet mot besøkende til bruk ved eiendommene, og lagt ut smitteverninformasjon på foreningens nettside. Det ble avholdt digitale møter med ansvarlige i besøksforvaltende avdelinger og lokallag for planlegging av besøksdriften. Det samlede besøket til foreningens eiendommer var 92572 personer. Det er en nedgang på 52% fra 2019. Sesongen forløp uten smittetilfeller ved noen av eiendommene.

Museums - og eiendomsmøter.

Vårens møte ble avlyst ut fra smittesituasjonen, og det samme ble det fysiske høstmøtet. Det ble erstattet av to digitale samlinger: en dag for intern kunnskaps – og erfaringsdeling med evaluering av sesongen 2020 og blick mot 2021-sesongen. Den andre delen av møtet ble holdt som en digital fagdag om bærekraft og formidling av natur – og kulturarv der eksterne foredragsholdere bidro.

Fortimus.

Et nytt Fortimushefte, «Oppdrag Steinvikholm», ble utviklet med tekst, oppgaver og design. Heftet har reformasjonen som tema der handlingen er lagt til Urnes stavkirke, men peker mot Steinvikholm som en sentral plass i fortellingen om reformasjonen i Norge. Heftet tas i bruk i 2021-sesongen ved aktuelle eiendommer, og er også digitalt tilgjengelig på foreningens nettside.

Plan - og utviklingsarbeid for Urnes verdensarvsenter.

En arbeidsgruppe bestående av syv fagressurser i foreningen ble opprettet for utstillingsforberedende arbeid. Grappa startet sitt arbeid i januar 2020, og utarbeidet et grunnleggende utstillingsdokument som ble presentert for hovedstyret høsten 2020. Dette ble også lagt til grunn for utarbeidelse av utkast til konkurransegrunnlag for arkitektkonkurranse for verdensarvsenteret.

Det ble utarbeidet en egen kommunikasjonsstrategi for Urnes verdensarvsenter som la retning for det videre kommunikasjonsarbeidet og myndighetskontakt. På bakgrunn av de grunnleggende utstillingsplanene ble det i samarbeid med Miksmaster Creative laget en visualisering av utstillingsideer og presentasjon av planene for verdensarvsenteret. Det ble også utviklet et eget nettsted for Urnes som presenterer planer og prosjekter på veien mot et ferdig bygd senter.

Det ble gjennomført en publikumsundersøkelse i samarbeid med Rambøll som databehandlingspart. Undersøkelsen skulle gi svar på tilfredshet ved dagens besøkstilbud og ønsker for formidling og innhold i et nytt senter. Undersøkelsen ble nedskalert fra opprinnelige planer pga smittevernsituasjonen, men ga likevel tydelige resultater og indikasjoner for videre planlegging og gradvis utvikling av publikumstilbudene.

Museums- og eiendomsavdelingen har gjennom året hatt jevnlig status – og koordineringsmøter med Sogn og Fjordane avdeling for oppfølging av autorisasjonen som verdensarvsenter. Gjennom høsten ble det avholdt og en rekke felles planleggingsmøter for årsrapportering og søknad driftstilskudd med handlingsplan for 2021.

Det ble som et pilotprosjekt i museums- og eiendomsavdelingen gjennomført digital guideopplæring ved Urnes, og dette viste seg å være en effektiv og god måte å bidra til at guider har nødvendig kompetanse og tilstrekkelig faglig balast, være trygge og serviceorientert som vertskap og tydelige representanter for Fortidsminneforeningen. Interessen for denne formen for guideopplæring var stor fra andre eiendommer, og vil bli gjennomført i større skala i 2021.

Det er inngått opsjonsavtale for tomt og utformet detaljreguleringsplan, oversendt Luster kommune.

Fornytt formidling ved Kvernes stavkirke.

Som en del av å formidle forskning og ny kunnskap om kirkens datering ble det utviklet nytt formidlings- og informasjonsmaterieell på ulike språk, samt guidemanus. Museums- og eiendomsavdelingen bisto også med oppdatering av tekster på utendørs informasjonsskilter. Det ble utviklet et eget formidlingsopplegg og materieell med Fortimus for de yngste besøkende.

Kommunikasjonstiltak for eiendommene.

Det var i 2020 en økt satsning på digital profilering av eiendommene på Facebook og Instagram gjennom jevnlig oppdateringer, kampanjer og fokus på mer-opplevelser rundt eiendommene. Det ble også utviklet annonsemaler til bruk for markedsføring. Logo i nynorsk versjon ble utviklet og tatt i bruk på materieell og skilter. Skilting av eiendommer i foreningens skiltmal har blitt videreført.

Rekonstruksjon av nordportalen i Urnes stavkirke.

I 2020 ble det igangsatt et prosjekt der nordportalen i Urnes stavkirke skal gjenskapes av dagens treskjærere. Den ferdige kopien skal bli en del av utstillingen i det kommende verdensarvsenteret på Ornes, men prosjektet skal også frembringe ny kunnskap om portalens tilblivelseshistorie. Høsten 2020 ble det arrangert et innledende seminar på Ornes der mange av landets fremste treskjærere deltok. Her ble det diskutert spørsmål rundt materialbruk, håndverksprosesser, verktøy og dokumentasjon. I etterkant av seminaret ble det valgt ut tre team som skal jobbe med hver sin del av portalen. Det ble også igangsatt et arbeid for å finne trær som egner seg til portalkopien.

Skanning av nordveggen i Urnes stavkirke.

Våren 2020 ble nordveggen av skipet i Urnes stavkirke laserskannet. Arbeidet ble utført av Bjarte Aarseth og Justin Kimball fra Kulturhistorisk museum i Oslo. Skannet gir detaljert dokumentasjon av nordportalen og andre bygningsdeler fra 1000-tallet som er gjenbrukt i nordveggen til stavkirken fra 1100-tallet. Den skannede dokumentasjonen vil inngå i fremtidig sikringsarbeid og vil også danne grunnlag for arbeidet med å rekonstruere portalen.

Fotuskanning av Nore og Uvdal stavkirker.

I forbindelse med et kunnskapsprosjekt knyttet til Fortidsminneforeningens stavkirker i Buskerud, ble Nore og Uvdal stavkirker fotuskannet våren 2020. Oppdraget ble utført av Wieso AS. Gjennom 3D-modellene vil publikum få mulighet til å besøke stavkirkene digitalt.

Runologiske undersøkelser i Lydvalloftet.

Vinteren 2020 engasjerte foreningen runolog Kristel Zilmer fra Kulturhistorisk museum ved universitetet i Oslo til å undersøke og tolke nye runefunn i Lydvalloftet på Voss. Resultatene vil bli presentert i en vitenskapelig artikkel.

Dendrokronologiske undersøkelser i Lydvalloftet.

Våren 2020 ble det gjort dendrokronologiske undersøkelser i Lydvalloftet på Voss.

Innhenting av dateringsmateriale ble utført av Arild Sætre fra Museumssenteret i Hordaland, mens analysene ble foretatt av Terje Thun ved NTNU. Undersøkelsene hadde som mål å gi en mer detaljert forståelse av bygningshistorien til de to loftene. Analysene av materialet ga uklart resultat, og må derfor suppleres med ytterligere undersøkelser.

Forsikring

Forsikringssummen utgjør en stor del av de årlige driftskostnadene. Museums- og eiendomsavdelingen har gått gjennom avtalene for alle eiendommene i forhold til nåværende sikring og bruk av bygningene og dekker kostnadene til eiendomsforsikring.

Sikring

Riksantikvaren bevilget betydelige tilskudd til sikringsanleggene ved stavkirkene i 2020, og Fortidsminneforeningen har løpende dialog med myndighetene om utvikling og fornyelse av anleggene. Installering av utendørs videoovervåkingsanlegg ble ferdigstilt ved Torpo og Rødven stavkirke, og det utvendige slokkanlegget ble oppgradert på Nore og Uvdal stavkirke. Forberedelser til oppgradering av slokkanlegg og nytt teknisk rom for dette ved Kvernes stavkirke ble utført i 2020 med mål om ferdigstilling i 2021. Forsvarlig tilsyn med stavkirkene er helt avhengig av innsatsen som gjøres lokalt. De lokale tilsynshaverne for sikringsanleggene utfører jevnlig rutinekontroll og rykker ut ved alarmer.

Brannsikring av Hustad kirke i Trøndelag ble prosjektert i 2020 med tilskudd fra Riksantikvaren, og Fortidsminneforeningen er i dialog med Riksantikvaren om videre arbeid. Riksantikvaren og Fortidsminneforeningen har dialog om alternativer for fysisk sikring av treskurden på nordveggen på Urnes stavkirke.

Utleie

Hovedadministrasjonen formidler utleie av Rasmusgården og Per Amundsagården på Røros til foreningens medlemmer. På grunn av reiserestriksjoner og smittevern var det færre overnattinger på Røros-gårdene i 2020.

Eiendomsutvikling

Abborhøgda

I 2020 har det blant annet vært jobbet med den praktiske overføringen av eiendommen som utskilling av tomt, opprusting av vei og søknad om konsesjon. Det har vært arbeidet med å planlegge gjenoppbygging av en stall og et fjøs som sto på stedet frem til 1990 tallet som et ledd i utviklingen av plassen. I denne forbindelse er det inngått en intensjonsavtale med DNT Finnskogen og Omegn om å etablere et overnattingstilbud i stallen. Fortidsminneforeningen ønsker å bruke Abborhøgda som arena for kurs i tradisjonshåndverk. I tilknytning til oppstart av istandsetting av jordkjelleren ble det gjennomført et 2 dagers kurs i tørrmuring i juni 2020.

Hopperstad

Det ble gjennomført et parallelloppdrag for å teste ut tomten, som i reguleringsplanen for Vik kommune er avsatt til et servicebygg for Hopperstad stavkirke. Fire lokale arkitektkontor fikk i oppdrag å lage forslag til utforming i henhold til føringene i reguleringsplanen og Fortidsminneforeningens behov. På bakgrunn av disse forslagene og arbeidsgruppens innstilling tok hovedstyret våren 2020 en avgjørelse om å gå videre med planlegging av et nytt servicebygg på den regulerte tomten.

Garrisonssykehuset

Det har vært arbeidet med å få på plass et brannkonsept, utarbeide planløsning for utleieleiligheter og søke midler til en historisk tilbakeføring av et av trappeløpene. Leilighetene skal etter planen stå ferdige i juni 2021 og skal leies ut til feriegjester om sommeren og studenter ved Politihøgskolen høst, vinter og vår.

Istandsetting, vedlikehold og konservering

Tjæring

I 2020 ble Torpo, Rødven og Hopperstad stavkirke tjæret. Ved Torpo ble hele kirken tjæret, og arbeidet var finansiert av Riksantikvaren. Ved Rødven stavkirke ble vegger og vindskier tjæret, og arbeidet ble gjennomført av Fortidsminneforeningen Romsdal lokallag på dugnad og med finansiering fra Riksantikvaren.

Hopperstad stavkirke ble sist tjærebredd i 2009. Takflatene på nordsiden hadde rikelig med algevekst og det ble derfor utført et kort forprosjekt i samarbeid med utførende firma og Mycoteam for å undersøke algeveksten og finne best egnet metode for mekanisk fjerning før tjæring. Da det var lenge siden kirken sist ble tjæret, var det svært lite igjen av tjære på flere flater og arbeidet må gjentas på takflater i 2021 slik at det bygges lag med tjære.

Tjærearbeidet ble finansiert av tilskudd fra Riksantikvaren og midler fra Fortidsminneforeningen Sogn og Fjordanes vedlikeholdsfond.

Kvernes stavkirke

På Kvernes stavkirke ble det lagt på plass løsnet takstein på nordsiden av taket, vest for tårnet og festet løsnet beslag mellom mønekam og takstein på sørsiden, vest for tårnet. Arbeidet ble finansiert av Riksantikvaren.

Logtun kirke

På Logtun kirke ble kledning på gavlvegg på vestsiden skiftet ut. Gavlvegg og vindskier over vestveggen ble tjærebeiset. Kledningen var råteskadet, og det var rester av fuglereir på innsiden over muren som ble fjernet. Våpenhuset ble tjærebeiset. Arbeidet ble gjennomført på dugnad av Frosta lokallag og med finansiering fra Riksantikvaren.

Tilstandsvurdering av fire kirker

I 2020 ble leverandør for tilstandsvurdering etter NS3424 av Hustad kirke, Gaupne gamle kirke, Holdhus kirke og Stordal gamle kirke valgt. Arbeidet gjennomføres i april/mai 2021 og blir viktig grunnlag for videre arbeid med langsiktig og planmessig vedlikehold og istandsetting av kirkene. Tilstandsvurderingene er finansiert av Riksantikvaren gjennom Barne- og familiedepartementets tilskudd til kulturhistoriske viktige kirkebygg.

Fortidsminneforeningens felles vedlikeholdsfond

Midler fra Fortidsminneforeningens felles vedlikeholdsfond ble utlyst for første gang i januar 2020. Utlysningen ble sendt til avdelinger og lokallag som forvalter Fortidsminneforeningens eiendommer. Fondet var i 2020 på kr. 350 000,- og vi mottok søknader på til sammen kr. 763 000,-. I behandlingen av søknadene vektla vi kriteriene som er lagt til grunn i Retningslinjer for Fortidsminneforeningens felles vedlikeholdsfond. Tiltak som fikk tilskudd og ble som gjennomført i 2020 var vindusrestaurering på Uvdal stavkirke, gjennomgang av elektrisk anlegg på Vøienvolden gård, tilstandsvurdering av Huth fort, reparasjon av hoveddører på Holdhus kirke og Moster gamle kirke, gjennomgang og oppstart av dreneringssystem på Moster gamle kirke. Enkelte tiltak lot seg ikke gjennomføre i 2020 og resterende tilskudd fra fondet ble overført til 2021.

Gjennomgang av gjenstandsregistreringer

Det er gjennomført enkle inventarkontroller ved eiendommene Torpo stavkirke, Nore stavkirke, Urnes stavkirke, Gaupne gamle kirke, Hove kirke, Hestad kapell, Logtun kirke, Hustad kirke og Sakshaug kirke m.fl. Hensikten med gjennomgangen har vært å få et overblikk over status for dokumentasjon av foreningens gjenstandssamling og oppdatering av data i Primus. Ved Vøienvolden gård har det i samarbeid med Oslo og Akershus avdeling blitt gjennomført et pilotprosjekt for å utprøve metode for inventarkontroll.

KOMMUNIKASJON

I februar lanserte vi foreningens nye hjemmeside, utviklet av en gruppe sammensatt av representanter for avdelingene Museum- og eiendom, Kulturminner for alle, Organisasjon og Redaksjon, i samarbeid med 07 Media. Målet var en tydeligere profilering av foreningens virkeområder og bedre brukervennlighet. Den mobile løsningen ble vektlagt. En oppsummering etter ti måneders drift viste at 60 prosent av trafikken er på mobil, 30 prosent på pc og i underkant av 10 prosent på nettbrett.

Vi lanserte to verve- og profileringskampanjer i 2020. Sommerkampanjen besto av tre filmer om Borgund, Urnes og Kvernes som ble publisert på Facebook og Instagram, som innlegg og annonser. I september og oktober hadde vi en egen profilering av Kampanjepris kr 200 (som erstattet gratis medlemskap fra 1.9. og ut året), også denne laget internt.

Herlig Film ferdigproduserte to filmer om Jorderik-prosjektet; en hovedfilm om eiendommen og en film om kurs i vindusrestaurering for lærlinger. Videre planlegges det for produksjon av tre filmer som skal publiseres neste år.

Da pandemien i mars satte en brå stopper for alle aktiviteter i foreningens avdelinger og lokallag, satset vi umiddelbart på økt digital aktivitet: En omfattende produksjon av filmer og annet innhold fra eiendommene og andre av foreningens virkeområder med arbeidstittelen «Fra skattkammeret» ble produsert internt, en satsing og kompetanseutvikling vi tar med videre som en viktig del av kommunikasjonsstrategien.

Facebook og Instagram er fortsatt våre viktigste SoMe-kanaler. Ved utgangen av året hadde vi ca. 22 000 følgere på Facebook og ca. 5500 følgere på Instagram. Særlig foreningens aktivitet på Instagram økte betraktelig i 2020.

Fortidsvern – Norges største kulturminnemagasin

Foreningens medlemsblad Fortidsvern kom med fire utgivelser i 2020. Vi ser at interessen for bladet er stabil blant dem som velger Fortidsvern som en del av medlemskapet. Det er lett å tenke at et papirmagasin virker umoderne i en digital tid. I en slik sammenheng er det enda lettere å glemme at eksklusiviteten blir vannet ut i digitale versjoner. Fortidsvern er ikke alene et produkt som skal bringe informasjon til en kunde. Fortidsvern er en opplevelse som man går og venter på og som er en del av medlemmets identitet. Digitale medier gir deg en profil som bruker, men vanner ut din synlige identitet på at du støtter Fortidsminneforeningen.

Fortidsvern er et magasin som leses i ro og konsentrasjon, ikke noe man ønsker å bli hurtig oppdatert med for så å haste videre til ny informasjon. Tilsvarende netttutgaver lever på en publikasjonsarena som stadig skifter bilder og innhold fra andre nettsider som vi velger i øyeblikket. Konkurransen er stor. Slik er det på internett. Et magasin er et bakoverlent, nesten kontemplativt produkt, mens internettpublikasjoner krever en foroverlent leser som stadig skifter gir. Fortidsvern leses av ca. 20 000.

Fortidsminneforeningens årbok

Fortidsminneforeningens årbok er et av Norges eldste vitenskapelige tidsskrifter, og utkom for første gang i 1846. Artikler i årboken gir publiseringspoeng på nivå 1 og vurderes både internt av redaksjonsrådet og gjennom eksterne fagfellevurderinger. Redaksjonsrådet har i 2020 bestått av Oddbjørn Sørmoen, Morten Stige, Trond Indahl, Ane Ohrvik og Vegard Røhme.

Årboken for 2020 var viet religiøsitetens kulturminner. Gjennom dette temaet ønsket redaksjonen å nærme seg forholdet mellom det åndelige og det materielle, og belyse

hvordan ulike tiders religiøse liv har avtegnet seg i landskap, bygninger og gjenstander. Mange forfattere meldte inn bidrag, noe som sørget for god innsikt i problemstillinger det forskes på. Et emne som var særlig fremtredende i det innsendte materialet var behovet for å utvide forståelsen av hva den norske religiøse kulturarven består i, ved å trekke inn trossamfunn utenfor Den norske kirke.

7 artikler om tema, 3 artikler utenom tema, en bokanmeldelse og en nekrolog.

KULTURMINNER FOR ALLE – AVD. BYGNINGSVERN

Med bakgrunn i prosjektet Kulturminner for alle ble det i løpet av 2020 etablert en ny avdeling i Fortidsminneforeningens hovedadministrasjon: avdeling Bygningsvern. I 2020 har denne avdelingens hovedoppgaver vært Kulturminner for alle, og prosjektet Jorderik.

KULTURMINNER FOR ALLE

Søkbare midler/tilskudd 2020:

Det var ved fristen for å søke tilskudd i 2020 (1. mars) kommet inn 100 søknader. Styringsgruppemøtet av 02.04.2020 vedtok støtte til 54 prosjekter, geografisk fordelt over hele landet. Det ble til sammen delt ut kr: 7 817 756,- i tilskuddsmidler.

Styringsgruppa KFA:

Styringsgruppa KFA har bestått av Ola H. Fjeldheim, Hanne Bjørk, Bjarte Gullachsen, Einar Engen, Roald Renmælmo og Ane Marte Ringstad. Foruten styringsgruppemøtet i april, som var digitalt, ble det avholdt et fysisk styringsgruppemøte i juni 2020.

KFA nærmer seg avslutning, og det var planlagt et avsluttende styringsgruppemøte i november 2020. Dette ble avlyst grunnet Covid-19. Styringsgruppen fikk dermed ikke avholdt sitt siste møte, men er like fullt oppløst.

Ressursgruppa:

Ressursgruppa består av 15 håndverker med kunnskap om tradisjonshåndverk. Håndverkerne er benyttet som formidlere og kursholdere på workshops i KFAs regi og på ulike tilskuddsprosjekter.

På grunn av Covid-19 ble den årlige vårsamlingen for ressursgruppa avlyst. Høstsamlingen ble gjennomført i november 2020, på Hamar.

Workshop unge håndverkere:

Det er i 2020 gjennomført fem workshops for unge håndverkere:

- Nord-Trøndelag, i samarbeid med Verdalen vgs. Steinkjer vgs. Sund folkehøyskole og Stiklestad Kultursenter.
- Kristiansand, i samarbeid med Tangen vgs. og Vest-Agder Museum.
- Lillehammer, i samarbeid med Lillehammer vgs. og Lillehammer Museum, avd. Maihaugen.
- Drammen, i samarbeid med Åssiden vgs. og Drammens Museum.

- Jenteworkshop, i samarbeid med tilsynshaver og prosjektkoordinator på Lillingstøen Alexander Rauboti. Her samlet vi 20 kvinnelige, unge håndverkere til tre-dagers workshop.

Den store årlige workshopen som samler 25 unge håndverkere fra hele landet var planlagt i Oslo. Tema for workshopen var mur; muring av fire teglsteinsbuer og et hvelv i tørrstein. Grunnet Covid-19 ble workshopen utsatt til 2021.

Stipend unge håndverkere:

KFA delte i 2020 ut 4 stipend til unge håndverkere. Stipendmidlene er øremerket deltagelse på Treseminaret på Hjerleid og Handverksdagene på Røros. Det kom inn 32 søknader til fristen 15. mars 2020. Stipend ble tildelt Fredrik Nilsen Gilde (29 år), August Daren (25 år), Sindre Sandstrøm Hansen (22 år) og Sølve Leknes (25 år).

Faghefter:

KFA ferdigstilte i 2020 fagheftet *Istandsetting av vinduer*. Heftet er distribuert til våre ulike samarbeidspartnere som bygningsvernssentre, museum, og en rekke videregående skoler der vi har kontakt med lærere, fortrinnsvis for klassene Byggfag.

KFA påbegynte også fagheftet *Overflatebehandling utvendig trehus*. Heftet vil ferdigstilles i 2021.

NY STØTTE FRA SPAREBANKSTIFTELSEN DNB

Med bakgrunn i KFA søkte Fortidsminneforeningen Sparebankstiftelsen DNB om midler til prosjektet Håndlag, og fikk tilslag på 15 millioner, fordelt over fem år. I Håndlag skal vi:

- Årlig arrangerer 8 workshop for unge håndverkere.
- Dele ut fire stipend á 25 000,- til unge håndverkere.
- Videreføre ressursgruppa av håndverkere fra KFA.

*Håndlag starter opp i 2021, og vil avsluttes 2026.

Om hus og folk

Fortidsminneforeningen avd. Bygningsvern har, i samarbeid med Bygg & Bevar, gjennomført en podcast-tur i august 2020. Podcasten fikk navnet *Om hus og folk – en roadtrip om kulturminner*. Tema var kulturminner, bygningsvern og frivillighet. Reisen gikk fra Oslo til Kirkenes. Det ble produsert 23 episoder, publisert på Itunes og Spotify.

Prosjekt Jorderik

Fortidsminneforeningen ervervet sommeren 2019 eiendommen Jorderik på Lillehammer. Ansvar for istandsettingen av Jorderik ble lagt til avd. Bygningsvern våren 2020. Istandsetting av eksteriøret og bygningskonstruksjonen startet opp i april. Eksteriørarbeidene avsluttes sommer 2021 (våren 2021 starter interiørarbeidene).

Som del av istandsettingsarbeidene på Jorderik ble det i mai 2020 avholdt kurs i vindusrestaurering for lærlinger i Innlandet. Dette i samarbeid med Opplæringskontoret Innlandet.

Jorderik ble i 2020 valgt ut som en case i studiet *Bevar bygg – bevar klima*, i regi av Innlandet fylkeskommune. Studiet har omfattet beregninger av klimagassutslipp for oppgradering av eldre bygg.

Fortidsminneforeningen mottok som gave en kunstsamling etter Ola Mæhle. Inntektene av kunstsalg skal gå til istandsettingen av Jorderik. Avd. Bygningsvern avholdt, i samarbeid med Organisasjonsavdelingen, et kunstsalg på Lillehammer en helg i september.

Oslo, 19. mars, 2021

(sign)
Margrethe Stang
Styreleder

(sign)
Trude Knutzen Knagenhjelm
Nestleder

(sign)
Eline Holdø
Styremedlem

(sign)
Ole Jakob Holt
Styremedlem

(sign)
Elisabeth Erke
Styremedlem

(sign)
Ola H. Fjeldheim
Generalsekretær